

Sygn. akt II USK 371/21

POSTANOWIENIE

Dnia 27 stycznia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z wniosku Ł. P.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w G.
o wydanie pisemnej interpretacji,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 27 stycznia 2022 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 16 lipca 2020 r., sygn. akt III AUa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w [...] wyrokiem z dnia 16 lipca 2020 r., wydanym na skutek apelacji wniesionej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. od wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w W. z dnia 13 lutego 2020 r., zmienił ten wyrok tylko o tyle, że w jego sentencji wykreślił zapis: „w terminie 30 dni od uprawomocnienia się wyroku ze skutkiem wynikającym z art. 34 ust. 12 Prawa Przedsiębiorców z dnia 6 marca 2018 r.” oraz oddalił apelację w pozostałym zakresie.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. wniósł do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 16 lipca 2020 r., zaskarżając ten wyrok w zakresie punktu II i zarzucając mu naruszenie przepisów prawa materialnego, to jest art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 6 marca 2018 r.

Prawo przedsiębiorców w związku z art. 83d ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (dalej jako ustawa systemowa).

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się początkowo na oczywistą zasadność tego środka zaskarżenia, natomiast w piśmie procesowym z dnia 3 grudnia 2020 r. uzupełnił ten wniosek, powołując się dodatkowo na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (którego zresztą nie sformułował) oraz na potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości.

Uzasadniając oczywistą zasadność swojej skargi kasacyjnej, skarżący podniósł, że w jego ocenie nie ulega wątpliwości, że przepisy ustawy Prawo przedsiębiorców wiążą możliwość uzyskania pisemnej interpretacji ze spełnieniem przez wnioskodawcę wymogów o charakterze podmiotowym oraz przedmiotowym. Ustawodawca w art. 83d ust. 1 ustawy systemowej doprecyzował katalog przedmiotowy spraw, które mogą podlegać interpretacji w trybie art. 34 ust. 1 Prawa przedsiębiorców. Przedmiotem interpretacji mogą być więc tylko te sprawy, które odnoszą się bezpośrednio do zakresu i sposobu zastosowania wyłącznie tych przepisów, z których wynika obowiązek świadczenia przez przedsiębiorcę daniny publicznej oraz składek na ubezpieczenia społeczne, a nie każda wątpliwa sprawa. Potwierdzeniem tego jest wprowadzony przez art. 7 ustawy z dnia 16 listopada 2012 r. o redukcji niektórych obciążeń administracyjnych w gospodarce (Dz.U. z 2012 r., poz. 1342) art. 83d ustawy systemowej (aktualnie jest to art. 83d ust. 1), który jednoznacznie precyzuje zakres przedmiotowy wniosków o wydanie interpretacji indywidualnych. Zgodnie z tym przepisem Zakład wydaje interpretacje indywidualne, o których mowa w art. 34 Prawa przedsiębiorców, w zakresie obowiązku podlegania ubezpieczeniom społecznym, zasad obliczania składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy, Fundusz Solidarnościowy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych i Fundusz Emerytur Pomostowych oraz podstawy wymiaru tych składek. Z uzasadnienia projektu art. 6 powołanej ustawy z dnia 16 listopada 2012 r. wynika zaś, że celem było doprecyzowanie katalogu przedmiotowego spraw, które mogą podlegać interpretacji w trybie art. 10 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej (poprzedniczki Prawa przedsiębiorców). Potwierdza to słuszność działania Zakładu,

że nie jest możliwe dokonywanie interpretacji w trybie art. 34 ust. 1 Prawa przedsiębiorców w każdej wątpliwej sprawie oraz że nie wszystkie przepisy z zakresu ubezpieczeń społecznych podlegają interpretacji w tym trybie. Tymczasem Sąd drugiej instancji błędnie zinterpretował te przepisy.

Podobnie skarżący uzasadnił potrzebę dokonania przez Sąd Najwyższy wykładni art. 34 ust. 1 Prawa przedsiębiorców oraz art. 83d ust. 1 ustawy systemowej, dodając jedynie w tym zakresie, że odwołujący się wystąpił w istocie o interpretację w sprawie innego podmiotu, natomiast nie wnosił o wydanie interpretacji w zakresie podlegania ubezpieczeniom społecznym, koncentrując się na definicji „byłego pracodawcy” i w praktyce zmierzając do uzyskania kompleksowej opinii prawnej dotyczącej nie tylko jego samego, ale także podmiotu trzeciego. Tymczasem – zdaniem skarżącego – zakres przedmiotowy interpretacji jest ograniczony, zaś ona sama nie może być wydana w każdej sprawie budzącej wątpliwości przedsiębiorcy, choćby pośrednio dotyczyła ona obowiązku opłacania składek na ubezpieczenia społeczne. Skarżący podkreślił też, że przedmiotem interpretacji mogą być tylko te sprawy, które odnoszą się bezpośrednio do zakresu i sposobu zastosowania wyłącznie tych przepisów, z których wynika obowiązek świadczenia przez przedsiębiorcę daniny publicznej oraz składek na ubezpieczenia społeczne.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada również dodać, iż zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c.,

a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Wypada także przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym stanowiskiem judykatury skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, jeżeli zaskarżone tą skargą orzeczenie zapadło wskutek oczywistego naruszenia prawa, zaś oczywiste naruszenie prawa powinno być rozumiane jako widoczna, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jurydycznej, sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494 oraz z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437) i jest możliwe do przyjęcia tylko wówczas, gdy orzeczenie jest niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami prawa (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 1963 r., II CZ 3/63, OSPiKA 1963 nr 11, poz. 286). Powołanie się przez autora skargi kasacyjnej na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje go zatem do przedstawienia wyводу prawnego zmierzającego do wykazania kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, co daje podstawy do uznania skargi za oczywiście uzasadnioną, tj. podlegającą uwzględnieniu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 11 grudnia 2009 r., II PK 223/09, LEX nr 585777 oraz z dnia 3 lutego 2010 r., II PK 304/09, LEX nr 602695). Innymi słowy, jeżeli skarżący powołuje się na oczywistą zasadność skargi, to powinien zawrzeć w niej wywód prawny, z którego ta oczywista zasadność będzie wynikała. Ma to być przy tym zasadność łatwo dostrzegalna już nawet przy pobieżnej lekturze skargi (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2010 r., V CSK 459/09, LEX nr 602638).

Z kolei w przypadku powoływania się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, uzasadnienie wniosku powinno zawierać sformułowane przez stronę zagadnienie prawne oraz przedstawione argumenty prawne, które wykażą możliwość różnorodnej oceny zawartego w nim problemu. Zgodnie ze stanowiskiem jednolicie wyrażanym w judykaturze, oznacza to w praktyce, że zagadnienie prawne musi odpowiadać określonym wymaganiom, a mianowicie: 1) być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 1996 r., II UR 5/96, OSNAPiUS 1997 nr 3, poz. 39 i postanowienie z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571), 2) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, by umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, nie sprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z dnia 22 października 2002 r., III CZP 64/02 LEX nr 77033 i z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179), 3) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą i 4) dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (a zatem poważne) wątpliwości. Istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się zaś w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa lub znaczenie precedensowe dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467, czy też postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 marca 2010r., II UK 400/09, LEX nr 577468).

Przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na potrzebę wykładni przepisów prawa wymaga natomiast od skarżącego określenia, które przepisy wymagają wykładni Sądu Najwyższego, ze wskazaniem, na czym polegają związane z tym poważne wątpliwości, lub z przedstawieniem rozbieżności w orzecznictwie sądów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia

2002 r., III CKN 570/01, Biuletyn SN, 2002, nr 7, s. 10). Ponadto konieczne jest opisanie tych wątpliwości lub rozbieżności, wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 listopada 2003 r., II UK 184/03; z dnia 22 czerwca 2004r., III UK 103/04, czy też z dnia 17 grudnia 2007 r., I PK 233/07). W przypadku powoływania się na rozbieżności w orzecznictwie konieczne jest także, choćby przykładowe, wskazanie orzeczeń, w których ten sam przepis prawa byłby odmiennie wykładany. Wypada również dodać, iż nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) ani nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003r., I PK 230/02, OSNP – wkładka 2003 nr 13, poz. 5).

Zdaniem Sądu Najwyższego, oceniany w niniejszym postępowaniu wniosek skarżącego o przyjęcie jego skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia wyżej określonych kryteriów.

Przede wszystkim Sąd Najwyższy zauważa, że skarżący łączy oczywistą zasadność swojej skargi kasacyjnej z wystąpieniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego oraz potrzebą wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości, podobnie uzasadniając istnienie tych przesłanek przedsądu (dotyczy to w szczególności oczywistej zasadności skargi oraz potrzeby wykładni). Tymczasem, już tylko z samej przedstawionej wyżej istoty ustawowych przesłanek przedsądu, przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c., wynika, że co do zasady nie mogą one występować jednocześnie. Jeżeli bowiem w sprawie rzeczywiście występuje istotne zagadnienie prawne, od którego rozstrzygnięcia zależy wydanie prawidłowego orzeczenia co do istoty sprawy, lub potrzeba wykładni przepisów prawnych, to z natury rzeczy ewentualny błąd orzeczniczy popełniony przez Sąd drugiej instancji nie może mieć charakteru oczywistego i podstawowego. Skarga kasacyjna nie może być, z kolei, uznana za oczywiście uzasadnioną, jeżeli o występowaniu tej przesłanki miałoby świadczyć naruszenie

przepisów prawa, których wykładnia nasuwa tak duże wątpliwości, iż konieczne jest ich wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy w ramach sformułowanego w tej sprawie zagadnienia prawnego (por. pośród wielu postanowienie Sadu Najwyższego z dnia 27 stycznia 2011 r., II PK 247/10, LEX nr 1274964).

Niezależnie od powyższego spostrzeżenia Sąd Najwyższy stwierdza również, że oceniany wniosek, co już zostało wcześniej zasygnalizowane, nie zawiera istotnego zagadnienia prawnego, które odpowiadałoby wyżej określonym kryteriom.

Wbrew odmiennemu stanowisku skarżącego, wymienione przez niego przepisy art. 34 ust. 1 Prawa przedsiębiorców oraz art. 83d ust. 1 ustawy systemowej nie wymagają też wykładni Sądu Najwyższego, zwłaszcza w kierunku sugerowanym we wniosku. W judykaturze Sądu Najwyższego (por. np. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 18 grudnia 2014 r., III UK 72/14, OSNP 2016 nr 8, poz. 108; z dnia 12 marca 2015 r., II UK 79/14, LEX nr 1665733; z dnia 12 marca 2015 r., II UK 136/14, LEX nr 1666019 oraz z dnia 16 lutego 2017 r., I UK 738/15, OSNP 2018 nr 4, poz. 52) zgodnie przyjmuje się bowiem, że przewidziana w art. 10 ust. 1 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej (obecnie w art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców) instytucja interpretacji dotyczy wszystkich przepisów kształtujących obowiązki płatników w zakresie świadczenia przez nich danin publicznych i składek na ubezpieczenia społeczne lub ubezpieczenie zdrowotne, a zatem przepisów dotyczących ich ustalania, obliczania i uiszczania (opłacania). W prawie ubezpieczeń powstanie tytułu ubezpieczenia społecznego, a także określenie wysokości składek na to ubezpieczenie regulowane są przepisami ustawy systemowej. Niejednokrotnie przepisy te mają jednak charakter norm odwołujących się do pojęć prawnych usytuowanych w innych gałęziach prawa, o ile nie zawierają ich samodzielnej definicji (np. art. 8 ust. 2a - kreujący definicję pracownika na użytek prawa ubezpieczeń społecznych). Powoduje to, że rozstrzyganie o stosunku ubezpieczenia społecznego i wysokości należnych z tego tytułu składek nie jest możliwe bez sięgania do pojęć i definicji ustawowych funkcjonujących w całym systemie prawa. Jest to jednak nadal rozstrzyganie o obowiązku świadczenia przez przedsiębiorcę składek na ubezpieczenia społeczne lub zdrowotne w rozumieniu art. 10 ust. 1 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej. W takim bowiem przypadku przepisy z

innych gałęzi prawa, jeśli uzupełniają i rozwijają przepisy prawa ubezpieczeń społecznych, stają się częścią jego norm. Nic innego nie wynika z dodanego z dniem 1 stycznia 2013 r. do ustawy systemowej art. 83d, który nie ma charakteru nowości normatywnej, a jedynie uściśla i doprecyzowuje obowiązki regulowane w art. 10 ust. 1 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej w zakresie zwrotu „zakres i sposób zastosowania przepisów, z których wynika obowiązek świadczenia przez przedsiębiorcę daniny publicznej oraz składek na ubezpieczenia społeczne lub zdrowotne” oraz określa obszar kompetencji Zakładu do dokonywania interpretacji z zakresu wymierzania i pobierania składek zarówno na ubezpieczenia społeczne, jak i ubezpieczenie zdrowotne, co budziło wcześniej wątpliwości (por. także postanowienie z dnia 7 stycznia 2014 r., II UK 412/13, LEX nr 1644522 oraz uzasadnienie projektu ustawy o redukcji niektórych obciążeń administracyjnych w gospodarce, Sejm VII kadencji, nr druku 833).

Jest to zresztą zasada powszechnie obowiązująca w każdej gałęzi prawa, gdyż normy prawne tworzą system, w którym występują określone więzi, między innymi polegające na tym, że treść norm prawnych z różnych gałęzi prawa wzajemnie się uzupełnia i rozwija. Wykładnia i stosowanie prawa ubezpieczeń społecznych musi zatem odbywać się w kontekście norm np. należących do gałęzi prawa cywilnego, w tym prawa pracy. W praktyce oznacza to, że rozstrzyganie o istnieniu stosunku ubezpieczenia społecznego i wysokości należnych z tego tytułu składek nie jest możliwe bez sięgania do pojęć i definicji ustawowych funkcjonujących w systemie prawa. Dalej jednakże jest to rozstrzyganie o obowiązku podlegania ubezpieczeniom społecznym, zasadach obliczania składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych i Fundusz Emerytur Pomostowych oraz o podstawie wymiaru tych składek. W takim przypadku przepisy z innych gałęzi prawa, jeśli uzupełniają i rozwijają przepisy prawa ubezpieczeń, stają się częścią norm prawa ubezpieczeń społecznych.

W rezultacie więc co do zasady interpretacja przepisów prawa ubezpieczeń społecznych (także dokonana na podstawie wskazanych na wstępie przepisów) polega na prawnej kwalifikacji określonych zdarzeń wywołujących skutek w prawie ubezpieczeń społecznych. Jeśli więc organ rentowy ma się wypowiedzieć co do

podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, obowiązany jest poddać ocenie prawnej wszystkie te stosunki i zdarzenia prawne, które prowadzą do zastosowania określonego przepisu ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych i jej aktów wykonawczych, przy uwzględnieniu jednakże, czy w określonej sytuacji faktycznej w ogóle mają zastosowanie przepisy polskiego prawa ubezpieczeń społecznych.

Sąd Najwyższy w obecnym składzie zauważa równocześnie, że Sąd drugiej instancji respektował taki właśnie kierunek wykładni art. 34 ust. 1 Prawa przedsiębiorców oraz art. 83d ustawy systemowej, przyjmując go za podstawę oceny prawnej ustalonego w sprawie stanu faktycznego, z którego jednoznacznie wynikało, że przedmiotem interpretacji, o którą zwrócił się do skarżącego odwołujący się miały być pojęcia użyte w art. 18a ust. 2 pkt 2 ustawy systemowej, od dokonania której zależała wszak kwestia podlegania przez niego ubezpieczeniom społecznym, a w szczególności określenie zasad obliczania podstawy wymiaru składek na te ubezpieczenia, czyli kwestie bez wątpienia objęte przedmiotowym zakresem hipotezy art. 83d ustawy systemowej oraz art. 34 ust. 1 Prawa przedsiębiorców.

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy doszedł do przekonania, że skarżący nie wykazał potrzeby poddania jego skargi kasacyjnej merytorycznemu rozpoznaniu. Dlatego, opierając się na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzekł jak w sentencji postanowienia.